

Συνέντευξη του Καθηγητή Νίκου Λυγερού

στην εκπομπή "Ανθρώπων έργα"

του Σταύρου Πλουμιστού

Marconiradio

30/06/2010

- Κύριε Λυγερé, μέσα στα επόμενα λεπτά της εκπομπής, θα ήθελα να εξηγήσουμε στους ακροατές ποιο είναι το τουρκικό δόγμα, με όσο γίνεται πιο απλά λόγια, γιατί υπάρχει μια σύγχυση τον τελευταίο καιρό. Μέσα στην απάντησή σας, βάλτε βεβαίως και το "φαινόμενο" Νταβούτογλου και δώστε μας τη δική σας οπτική γωνία για το πώς διαχειρίζεται αυτό το στρατηγικό βάθος της Τουρκίας.
- Αναφέρεστε στο βιβλίο «Το στρατηγικό Βάθος», του Νταβούτογλου, το οποίο μεταφράστηκε πρόσφατα στις εκδόσεις Ποιότητα με πρωτοβουλία ενός φίλου και καθηγητή του Παναγιώτη Ήφαιστου. Θα υπάρξει και μια δεύτερη έκδοση που θα περιλαμβάνει διορθώσεις σε μεταφραστικές ελλείψεις, τις οποίες εντόπισε ο Νεοκλής Σαρρής. Σε γενικές γραμμές, όμως, έχουμε το πλαίσιο. Λέτε τουρκικό δόγμα – η πιο σωστή έκφραση είναι νεοθωμανικό δόγμα. Η ιδέα είναι ότι προσπαθούν να παρακάμψουν την περίοδο των Νεότουρκων και μετά του Κεμάλ, την οποία στην ουσία τελειώνουμε τώρα, έτσι ώστε να βρεθούν σε ένα νεοθωμανικό πλαίσιο το οποίο τους επιτρέπει να είναι απελευθερωμένοι, κατά κάποιον τρόπο -από τη δική τους μεριά- από το φαινόμενο της γενοκτονίας, όσον αφορά τους Αρμένιους, διότι η χειρότερη περίοδος βέβαια θα είναι αυτή του Κεμάλ. Ένας τρόπος να κάνουν αυτή την υπέρβαση και να αποφύγουν αυτόν τον προβληματισμό είναι να μπουν σε ένα νέο - οθωμανικό πλαίσιο το οποίο τους επιτρέπει να έχουν έναν προσανατολισμό προς τα έξω και όχι εσωστρεφή που τους επιτρέπει να διαχειριστούν μεγάλα προβλήματα γεωστρατηγικής, όχι πια από μια ανατολίτικη πλευρά, αλλά από μια κεντρο-ευρω-ασιατική πλευρά! Αν θέλετε, το κέντρο του κόσμου τώρα γίνεται το τουρκικό πεδίο δράσης μέσω αυτού του νεοθωμανικού δόγματος. Δεν κοιτάζουν μόνο, όπως εμείς έχουμε τη συνήθεια στην Ελλάδα, προς εμάς, αλλά κοιτάζουν και προς τα πίσω. Θα ήθελαν δε - και αυτό είναι το πιο σημαντικό για μας - να είχαν μηδενικές τριβές με τους γείτονες και επιπλέον πολύ καλές σχέσεις με τις μεγάλες δυνάμεις. Λέγοντας μηδενικές τριβές, όσον αφορά τους Έλληνες, αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχουμε. Στη στρατηγική σύμφωνα και με την θεωρία του Clausewitz όσον αφορά τις εσωτερικές τριβές που έχει οποιοδήποτε σύστημα, στην πραγματικότητα, η υπερερμηνεία που κάνει ο Νταβούτογλου είναι ότι θεωρεί ότι η Ελλάδα τελικά ανήκει στο εσωτερικό σύστημα της Τουρκίας του νέου οθωμανικού δόγματος, και ότι είναι απλώς μια προέκτασή της με την οποία πρέπει να λύσει τοπικά τα προβλήματά, τα οποία δεν είναι πολύ σοβαρά όσον αφορά το γενικό στρατηγικό βάθος, πράγμα που εξηγεί μέσα στο βιβλίο του. Αυτό που τον ενδιαφέρει είναι να έχει ισχυρές στρατηγικές σχέσεις με τις μεγάλες δυνάμεις. Το λέμε και το ξαναλέμε αυτό στην Ελλάδα και δεν του

δίνουμε και μεγάλη προσοχή. Στην ουσία, δεν εξετάζει καθόλου το ευρωπαϊκό πλαίσιο της Ελλάδας! Επανέρχεται σ' έναν χώρο, και χρόνο, ο οποίος έχει σχέση με τις μεγάλες δυνάμεις και συνεπώς δεν δίνει βαρύτητα στις 27 χώρες που είναι πια ενωμένες. Θεωρεί ότι ο φυσιολογικός και ζωτικός χώρος της Τουρκίας είναι πολύ μεγαλύτερος από ό,τι είναι αυτήν την στιγμή η Τουρκία. Θεωρεί π.χ., πως μέρος της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας και της Βόρειας Ελλάδας ανήκουν στο ιστορικό πλαίσιο της Τουρκίας. Το ίδιο ισχύει και για την Γεωργία, την Αρμενία, το Κουρδιστάν, όπως επίσης για την Συρία (Αλεξανδρέττα) και τον Λίβανο. Και αυτό σε ό,τι έχει να κάνει με τον περιφερειακό χώρο. Η προέκταση, όσον αφορά το τουρκικό στοιχείο, πάει πολύ πιο βαθιά εφόσον έχουμε μετά Ουζμπεκιστάν και Τουρκμενιστάν. Η ιδέα σε γενικές γραμμές είναι ότι επαναπροσδιορίζει ανοιχτά μια στρατηγική που υπάρχει διαχρονική μέσα στο οθωμανικό και βέβαια, και στο τουρκικό δόγμα. Απλώς, οι Νεότουρκοι και ο Κεμάλ διαχειρίστηκαν ένα πρόβλημα που προκάλεσαν οι μεγάλες δυνάμεις που είχε σχέση με την έλλειψη συνοχής των κομματιών της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και αποτέλεσμα την ανάγκη για μια πολιτική εσωστρέφειας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο του νεοοθωμανισμού λοιπόν, η επιλογή του Νταβούτογλου, ενός πανεπιστημιακού που έχει γράψει ένα τέτοιου τύπου βιβλίο, ως υπουργού εξωτερικών, δεν μας ξαφνιάζει. Είναι ενδεικτικό το γεγονός ότι είναι εξωβουλευτικός, δηλαδή δεν ήρθε από ένα κομμάτι του λαού, αλλά ψηφίστηκε ειδικά και αυτό δείχνει και το πόσο σημαντικό τον θεωρεί το γενικό επιτελείο, όσον αφορά στην στρατηγική. Επιπλέον, είναι ιστορικά γνωστό ότι ήταν και παραμένει ο μέντορας του Ερντογάν. Πολλοί αναλυτές στην Ελλάδα και στην Κύπρο είχαν κάνει ανάλογες προσεγγίσεις, όσον αφορά στο όραμα της Τουρκίας, που δεν ήταν αποδεκτές για διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων και ο ραγιαδισμός. Θα έπρεπε λοιπόν να χαιρόμαστε γιατί τουλάχιστον τώρα, υπάρχει ξεκάθαρα αυτή η γραφή και δεν είναι πλέον θέμα προσωπικής ερμηνείας κάποιων που δεν καταλαβαίνουν τι γίνεται, παρά είναι μια αναπόφευκτη τεκμηρίωση από το χέρι του ίδιου του Νταβούτογλου!

- Εδώ έχω καταλάβει ότι υπάρχει ένα πλαίσιο γνήσιας προπαγάνδας..
- Σωστά.
- Οι αναφορές του Νταβούτογλου στην Οθωμανική αυτοκρατορία μου θυμίζει τις αναφορές του Γ' Ράιχ στην Ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Μήπως πρέπει κι εμείς ανάλογα να έχουμε τον Μ Αλέξανδρο..
- Νομίζω ότι το πρόβλημα είναι να έχουμε μια σωστή και ορθολογική πολιτική μέσα σε ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο που είναι ήδη, πολύ μεγαλύτερο από το ελληνικό. Διότι όταν ξαναμπάνουμε σε αυτήν τη λογική του ελληνικού πλαισίου και λέμε να κάνουμε κι εμείς κάτι το ανάλογο, πέφτουμε στην παγίδα της αντιπαράθεσης. Είναι σημαντικό λάθος να θέλουμε να παίξουμε την Τουρκία σαν Ελλάδα μόνη και όχι μέσα σ' ένα πλαίσιο 27 χωρών. Στην πραγματικότητα πρέπει να καταλάβουμε ότι το στρατηγικό βάθος του Νταβούτογλου, που ανακοινώνεται τόσο ανοιχτά τώρα, είναι ότι πρέπει να αντιμετωπίσει την ύπαρξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όπως έλεγα για την Ρουμανία και τη Βουλγαρία που τις θεωρούσε δικό της χώρο, έτσι και η Ελλάδα και η Κύπρος, μπαίνουν σε ένα συμμαχικό πλαίσιο το οποίο ενοχλεί την Τουρκία, διότι νιώθει από την πλευρά του Αιγαίου και το κάτω μέρος της, εγκλωβισμένη. Ή, τουλάχιστον, το παρουσιάζει έτσι ώστε να διεκδικεί κάποια πράγματα. Αυτό που είναι πολύ σημαντικό -για να το συνδυάσουμε- είναι ότι από το 1982 η Τουρκία δεν εκδίδει πια χάρτες του Αιγαίου.

Πριν, είχαν μια οριοθέτηση που ήταν κάπως διαφορετική, πιο συντηρητική. Τώρα αυτό που προσπαθούν να πούνε είναι ότι δεν έχουν ανάγκη να εκδίδουν χάρτες γιατί αυτά που διεκδικούν είναι πολύ μεγαλύτερα από αυτά που ζωγραφίζανε πάνω στους χάρτες παλαιότερα. Αυτό συμπίπτει όχι μόνον με την ένταξη της Ελλάδας το 1981, όχι μόνο με τη συνθήκη Montego Bay όσον αφορά τα 12 μίλια το 1982, αλλά γενικότερα με αυτό το νεοθωμανικό πλαίσιο. Και νομίζω ότι μπορούμε να το συνδυάσουμε βλέποντάς το σε σχέση με τη Μαύρη Θάλασσα, όπου υπάρχουν όντως τα 12 μίλια καθώς εκεί, ο παίκτης Ρωσία δεν είναι ανάλογος της Ελλάδας, και εκεί πέρα η Τουρκία προστατεύεται λέγοντας ότι δέχεται τα 12 μίλια, επειδή φοβάται μην έρθει η Ρωσία πιο κοντά..

- Γιατί είναι και μια από τις ισχυρές σχέσεις που θέλει με τις μεγάλες δυνάμεις..
- Ακριβώς. Άρα, σε αυτό το ειδικό πλαίσιο, βλέπουμε ότι λειτουργεί ορθολογικά. αλλά δεν πρέπει να πέσουμε στην παγίδα απλώς της εκχώρησης μιας στρατηγικής. Είναι καθαρά ένα πλαίσιο προπαγάνδας, όπως το είπατε πριν.
- Πιστεύετε πως η εξωτερική πολιτική που εφαρμόζει η παρούσα κυβέρνηση είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, έτσι ώστε να αντιμετωπίσει ένα τέτοιο πλαίσιο γνήσιας προπαγάνδας; Κάνει σωστές κινήσεις προς αυτή την κατεύθυνση;
- Δεν νομίζω ότι υπάρχουν καν κινήσεις, προς το παρόν, όσον αφορά αυτό το θέμα.
- Μάλιστα! Είστε σαφής.
- Άρα καλή κατεύθυνση, κακή κατεύθυνση, αυτό είναι σε άλλο πλαίσιο. Νομίζω ότι ο πραγματικός παίκτης είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Ναι, η οποία όμως, ως γνωστόν, σε αυτά τα θέματα είναι πάρα πολύ πίσω. Ή διατηρεί επιφυλάξεις, ή δεν κάνει και πολύ μεγάλα βήματα. Το γνωρίζετε αυτό, έτσι δεν είναι;
- Μην το εξετάζετε μόνον ως Έλληνας. Η ευρωπαϊκή διπλωματική ιστορία είναι πολύ πολύπλοκη. Εδώ εμείς έχουμε την τάση να την απλοποιούμε και να θεωρούμε ότι τελικά μας συμφέρει να ήμαστε θετικοί προς την Τουρκία για να μας βλέπουν όλοι θετικά. Αυτό είναι μεγάλο στρατηγικό λάθος είναι καλό να είσαι θετικός σε μια διαπραγμάτευση, απλώς δεν πρέπει να έχεις κόστος και με τους συμμάχους.
- Νομίζω πως η επόμενη ραδιοφωνική μας συνάντηση, κύριε Λυγερέ, πρέπει να είναι αυτό ακριβώς. Να δούμε λίγο τα δικά μας μαύρα σημεία της εξωτερικής μας πολιτικής σε σχέση και με την Ευρώπη..
- Κοιτάξτε, όταν λέτε ότι υπάρχουν μαύρα σημεία, υπονοείτε ότι υπάρχουν και λευκά.
- Νομίζω. Έτσι δε είναι;..
- Ωραία. Αυτό είναι ήδη ένα πρόβλημα. Νομίζω ότι εδώ κινούμαστε περισσότερο σε αυτό που ονομάζουμε γκριζες ζώνες, που τελικά δεν ξέρουμε πια ποια είναι η τοποθέτησή μας. Το καλό με το στρατηγικό βάθος του Νταβούτογλου είναι ότι μπορεί να μην ξέρουμε εμείς πώς έχουμε τοποθετήσει τον εαυτό μας, αλλά τώρα ξέρουμε πώς έχει τοποθετήσει τον εαυτό του ο άλλος!
- Ακριβώς! Βλέπουμε την άλλη πλευρά τουλάχιστον, και γνωρίζουμε το σκεπτικό της ή τις φιλοσοφίες της..
- Να ήμαστε πιο ακριβείς, σε ό, τι αφορά την στρατηγική, τουλάχιστον, λέγεται δόγμα. Δεν είναι τυχαίο. Το δόγμα είναι το μόνο ορατό στοιχείο της

στρατηγικής. Είναι κάτι που εκδίδεται για να επηρεάζει. Στη στρατηγική δεν έχει σημασία να νικάς τον άλλο. Το να σκέφτεται σαν εσένα είναι ήδη καλό. Άρα εδώ πρέπει απολύτως, να αποφύγουμε την παγίδα και να σκεφτόμαστε σαν μία αντιπαράθεση με τον Νταβούτογλου, διότι στην Τουρκία αυτό θέλουν. Αυτό που μας ενδιαφέρει εμάς είναι να έχουμε μία κυρίαρχη στρατηγική μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης.